

EWALUACJA PROGRAMU KSZTAŁCENIA W STUDIUM PEDAGOGICZNYM UNIwersYTETU Jagiellońskiego

Dla wspomagania własnego rozwoju profesjonalnego oraz poprawy jakości działania placówki użytecznym narzędziem staje się ewaluacja. W ostatnim pięćdziesięcioleciu podejmowano liczne próby szerszego potraktowania ewaluacji, wskazania, jakie jest jej miejsce w edukacji. Ewaluację definiowano jako¹:

- proces zmierzający do stwierdzenia, w jakim stopniu założone cele edukacyjne są rzeczywiście realizowane,
- dostarczanie informacji potrzebnych do podjęcia decyzji,
- szacowanie zalet lub wartości,
- systematyczne badanie wartości lub zalet jakiegoś obiektu,
- systematyczne badanie zdarzeń, które mają miejsce w ramach aktualnie realizowanego programu bądź stanowią jego konsekwencję – badania te mają się przyczynić do usprawnienia zarówno tego programu, jak i innych, stawiających te same cele.

Na znaczenie ewaluacji w edukacji zwraca uwagę L. Korporowicz². Wskazuje on trzy poziomy społeczne bytu ewaluacji: poziom operacyjno-przedmiotowy (kto i co?), metodologiczny (jak?, w jaki sposób?) i aksjologiczny (w jakim celu?). Każdemu z wymienionych poziomów przypisane zostały pytania, które porządkują wymiary funkcjonowania procedur ewaluacyjnych. Najłatwiejszym do określenia wymiarem funkcjonowania procedur ewaluacyjnych, który wiąże się z pytaniami „co?” i „kto?”, jest obiekt, czyli inaczej – przedmiot ewaluacji. Wybór badanego obiektu musi być poprzedzony starannymi studiami nad jego charakterem. Zawartość merytoryczna, warunki funkcjonowania, sposób funkcjonowania w kontekście społecznym, przydatność i efektywność, wzajemne relacje między obiektem badania a badanym to istotne informacje, które należy rozważyć. Wiedza na ten temat posłuży do wyboru najlepszych metod badawczych, wypracowania lub przynajmniej użycia istniejących już w arsenale nauk społecznych technik i metod. Stawiając pytanie, w jakim celu przeprowadzamy ewaluację, L. Korporowicz wskazuje na wartości użyteczne, a więc podniesienie skuteczności i efektywności ewaluowanych działań, oraz wymienienia czynniki

---

¹ D. Nevo, *Konceptualizacja ewaluacji edukacyjnej. Analityczny przegląd literatury* [w:] L. Korporowicz red. nauk., *Ewaluacja w edukacji*, Warszawa 1997, s. 52.

² L. Korporowicz, *Ewaluacja w reformie systemu edukacji* [w:] B. Niemierko red., *Pomiar, ewaluacja, technologia dydaktyczna oraz terminologia angielska*, Gdańsk 1998, s. 39.

sprzyjające ogólnym celom reformy systemu edukacji: demokratyczność, dynamiczność, interaktywność, zorientowanie na analizę ludzkich doświadczeń, kontekstualność oraz metodologiczną integralność.

Ewaluacja w reformie systemu edukacji dotyczy wielu różnorodnych i złożonych celów oraz funkcji, musi więc mieć charakter kompleksowy. Jej integralny charakter powinien uwzględniać wzajemne uwikłania i powiązania. Ewaluacja w warunkach i na rzecz reformy staje się jej nieodłącznym elementem, ewaluatorzy zaś – powiernikami doświadczeń społecznych konkretnych ludzi, ale i komponentem zaistniałych relacji społecznych.

Na grunt dydaktyki natomiast przeniósł ewaluację B. Niemierko, twierdząc, że:

„... ewaluacja dydaktyczna jest systematycznym zbieraniem informacji o warunkach, przebiegu i wynikach działań dydaktycznych w celu ulepszenia tych działań lub podjęcia decyzji o ich prowadzeniu (...), jest pogłębionym sprawdzaniem i ocenianiem osiągnięć uczniów obejmującym analizę warunków przebiegu i wyników nauczania nastawionym na ulepszenie procesu dydaktycznego”³.

Wskazał, iż ewaluacja projektów oświatowych, innowacji, strategii edukacyjnych wymaga zastosowania metodologii badań pedagogicznych.

Ewaluację pojmować należy jako „systematyczne badanie wartości i zalet jakiegoś obiektu”⁴. Ewaluacja jest więc systematycznym i jawnym procesem gromadzenia i analizowania informacji na temat istoty, charakteru i wartości interesujących praktyka zjawisk. Ma ona dostarczyć danych ułatwiających podejmowanie decyzji na podstawie jawnych, precyzyjnie sformułowanych kryteriów i wartości. Ewaluacja odpowiada na następujące potrzeby:

- dotarcia do wartości, celów programu lub też całej instytucji edukacyjnej;
- ustalenia wielorakich efektów programu lub działań instytucji edukacyjnej;
- lepszego zaspokojenia oczekiwań (zarówno aktualnych, jak i tych, które z dużym prawdopodobieństwem pojawią się w przyszłości) odbiorców programu i innych zainteresowanych funkcjonowaniem instytucji edukacyjnej;
- poprawy jakości nauczania;
- rozwoju profesjonalnego nauczycieli, zarządzających oświatą, nadzoru pedagogicznego w zakresie ewaluacji;
- dostarczania informacji koniecznych do podejmowania decyzji oraz oceny zewnętrznej ze strony instytucji nadzorujących, społeczności, a także opinii publicznej;
- uzyskania odpowiedzi na pytania i krytykę ze strony rodziców, społeczności lokalnej, nadzoru pedagogicznego, opinii publicznej;
- pogłębienia odpowiedzialności za program i szkołę wśród wszystkich zainteresowanych ich funkcjonowaniem;
- wzmocnienia i ulepszenia organizacyjnego wymiaru funkcjonowania instytucji edukacyjnej, zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz;
- wzmacniania i ulepszania procedur demokratycznych dialogu społecznego, aktywności, podmiotowości itp.⁵

³ B. Niemierko, *Ewaluacja dydaktyczna. Standardy edukacyjne. Elementy statystyki opisowej*, Gdańsk 1998, s. 8.

⁴ *Słownik ważniejszych pojęć. Ewaluacja w edukacji*, red. nauk. L. Korporowicz, Warszawa 1997, s. 279.

⁵ D. Wadowski, *Materiały dla ewaluatorów*, Jachranka 2000.

Podstawowa działalność Studium Pedagogicznego UJ obejmuje, zgodnie z teoretycznymi założeniami, realizację koncepcji programu kursu *Podstawy edukacji/pedagogika, Podstawy edukacji/psychologia*, dla wypełnienia standardu, jaki w rozporządzeniu MEN określono jedynie przez liczbę obligatoryjnych zajęć z obu przedmiotów, zarówno dla studentów studiów dziennych, jak i eksternistycznych. Autorski program kształcenia kandydatów do zawodu nauczyciela⁶ jest z każdym nowym rokiem akademickim doskonalony zgodnie z najnowszymi publikacjami, na podstawie posiadanej ewaluacji programu Studium Pedagogicznego. Dlatego też ewaluacja, rozumiana jako systematyczne badanie wartości i zalet jakiegoś obiektu w celu podniesienia jego jakości, zajmuje niezmienne istotne miejsce w sytuacji poszukiwania modelu uniwersyteckiej edukacji nauczycieli.

Charakterystyka grup badawczych

Badania ewaluacyjne studentów Studium Pedagogicznego UJ przeprowadzone zostały w roku akademickim 2001/2002. Badaną populację stanowiła grupa studentów – kandydatów do zawodu nauczyciela, zdobywająca kwalifikacje do pracy nauczycielskiej w Studium Pedagogicznym UJ. W roku akad. 2001/2002 do Studium zapisało się 747 studentów studiów dziennych z 41 kierunków uniwersyteckich. Najliczniejszą grupę stanowili studenci następujących kierunków: chemia, biologia, fizyka, geografia, historia. Badania przeprowadzono przed rozpoczęciem egzaminów końcowych z kursów *Podstawy edukacji/pedagogika* i *Podstawy edukacji/psychologia* w terminie pierwszym. Do pomiaru wykorzystano kwestionariusz zawierający 16 pytań. Wypełnione arkusze ewaluacyjne oddało 396 osób, które przystąpiły do składania egzaminu w terminie pierwszym. Ze względu na anonimowy charakter badań nie określono kierunków studiów badanych.

Drugą niezależną grupę badanych stanowili nauczyciele – absolwenci Studium Pedagogicznego UJ⁷. Do określenia oceny przygotowania zawodowego przez absolwentów Studium Pedagogicznego UJ zastosowano narzędzie badawcze, jakim jest kwestionariusz ankiety. Odpowiedzi na ankietę udzieliło 134 nauczycieli – absolwentów Studium Pedagogicznego UJ, którzy zdobywali kwalifikacje do pracy nauczycielskiej w latach 1994–2000. Najwięcej absolwentów, którzy wzięli udział w badaniach, zapisało się do Studium Pedagogicznego UJ w roku akademickim 1998/1999 (28,4%), 1997/1998 (19,4%), 1995/1996 (14,2%).

Badani nauczyciele – absolwenci Studium Pedagogicznego UJ różnili się pod względem zmiennych dotyczących płci, stanu cywilnego, miejsca zamieszkania, ukończonego kierunku studiów i typu szkoły, w której pracują. Największa liczba absolwentów, która wzięła udział w badaniach, ukończyła następujące kierunki studiów: geografia i historia (16%), chemia (12,8), biologia (12%), filologia polska (6,4%), filologia romańska (4%), socjologia (3,2%), fizyka (3,2%), bibliotekoznawstwo (2,4%). Oprócz kierunków tzw. nauczycielskich, w zawodzie nauczyciela pracują także absolwenci takich kierunków, jak: historia sztuki, archeologia, prawo, geologia, zarządzanie i marketing, turystyka.

---

⁶ K. Paćławska red., Informator Studium Pedagogicznego na rok akademicki 2002/2003, Kraków 2002 (wydawany od 1993 roku).

⁷ Zaprezentowane wyniki badań są częścią przygotowanej rozprawy doktorskiej mgr D. Kowalczyk pt. *Rozwój profesjonalny nauczycieli – absolwentów Studium Pedagogicznego UJ*.

Problematyka badawcza

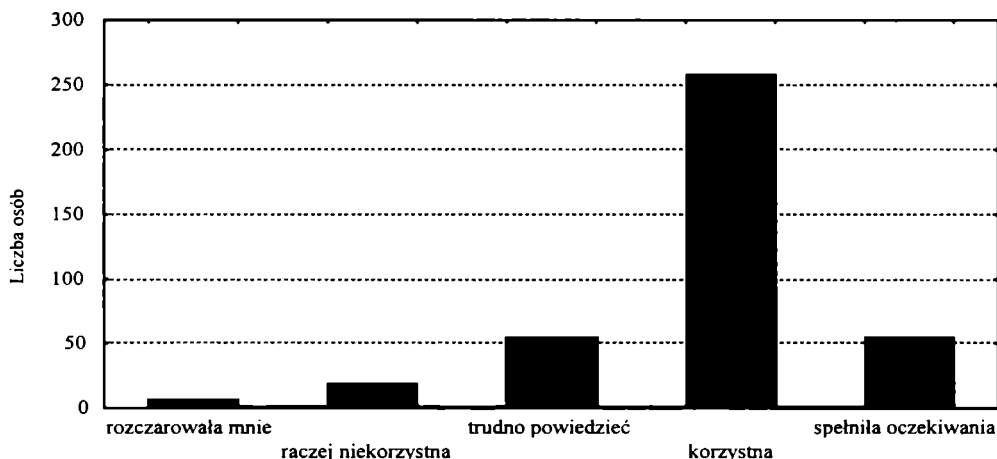
Badani kandydaci do zawodu nauczyciela oraz nauczyciele – absolwenci mieli możliwość dokonania oceny oferty programowej, zakresu treści oraz form zajęć edukacyjnych, zaproponowanych przez Studium Pedagogiczne UJ, oraz wskazali te pola, które należałoby zmienić w programie i organizacji kształcenia w Studium.

1. Ocena oferty programowej Studium Pedagogicznego UJ

Studentom Studium Pedagogicznego UJ zadano pytanie, czy oferta programowa Studium odpowiada ich wcześniejszym wyobrażeniom dotyczącym zawodu nauczyciela. Zdecydowana większość studentów odpowiedziała, że korzystnie postrzega zajęcia prowadzone w ramach Studium (257 osób). Identyczna liczba osób była niezdecydowana (55 osób), jak i skrajnie zadowolona (55 osób). Porównanie oferty z wyobrażeniami co do pracy nauczyciela oceniło jako niekorzystne ogółem 26 osób (por. wykres 1).

Wykres 1

Ogólna ocena programu w kontekście wyobrażeń o pracy nauczyciela

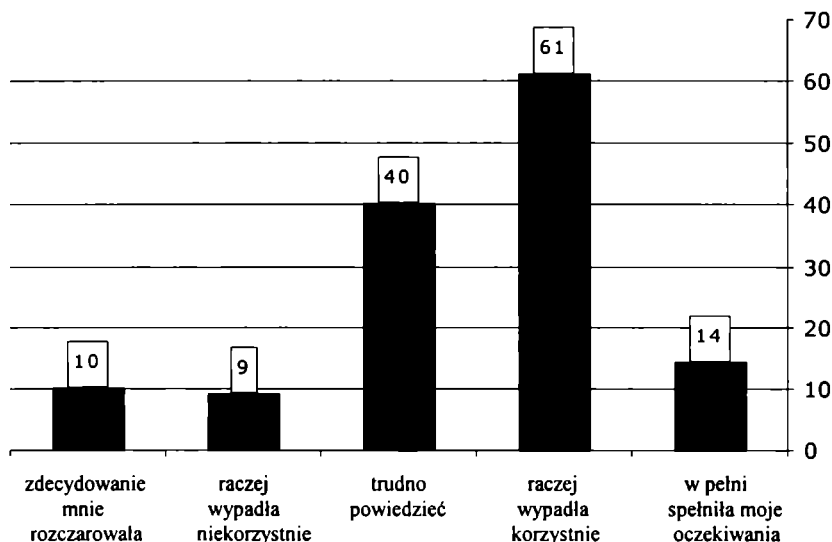

Podobne wyniki uzyskano w ocenie nauczycieli – absolwentów. Jak wynika z wykresu 2, większość badanych nauczycieli – absolwentów Studium Pedagogicznego UJ również korzystnie ocenia ofertę programową, zaproponowaną przez Studium Pedagogiczne UJ (odpowiednio 14 i 61 nauczycieli). Należy zaznaczyć, że z roku na rok program Studium ulega ciągłym modyfikacjom, z uwagi na zmiany, jakie zachodzą w systemie oświaty oraz potrzeby słuchaczy. Badane osoby to nauczyciele, którzy ukończyli Studium w latach poprzedzających reformę oświaty i inne zmiany, jakie ukształtowały obecną rzeczywistość edukacyjną. Stąd wielu z nich, uczestnicząc

w realiach obecnej szkoły, ma problem z dokonaniem oceny oferty programowej Studium (40) lub ocenia ją negatywnie (10 badanych nauczycieli).

Wykres 2

Ocena oferty programowej Studium Pedagogicznego UJ

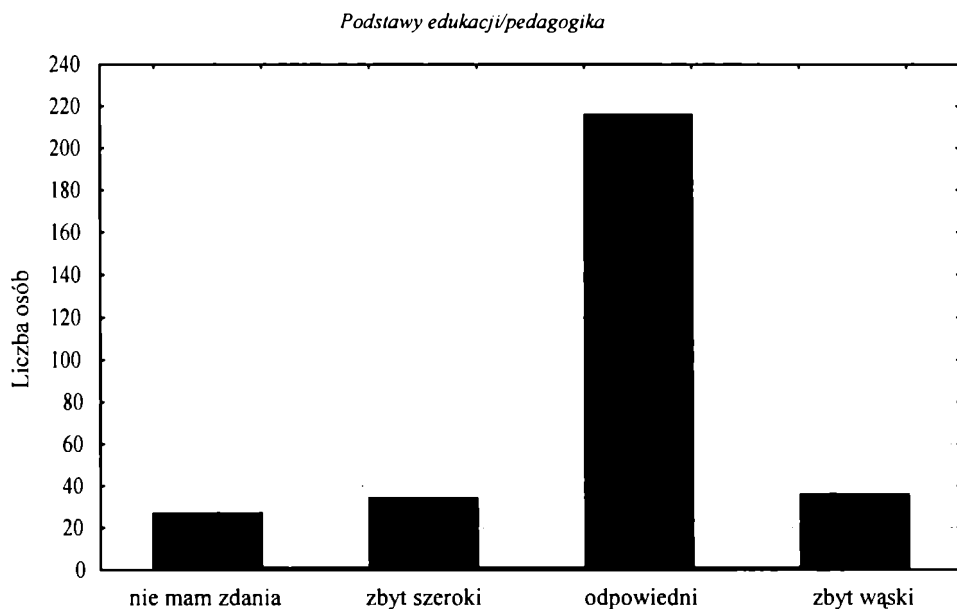
2. Ocena zakresu treści zajęć kursu *Podstawy edukacji/pedagogika*, *Podstawy edukacji/psychologia*

Na pytanie, dotyczące oceny treści kursu *Podstawy edukacji/pedagogika*, odpowiedzi udzieliło 313 osób. W tym 216 studentów uważało, że zakres treści zajęć z pedagogiki proponowany przez Studium był odpowiedni. Podobna liczba badanych odpowiedziała, że zakres ten był zbyt wąski (34 osoby) lub zbyt szeroki (36 osób), a 27 osób nie miało zdania. Zestawienie wyników przedstawia wykres 3.

Na pytanie, dotyczące oceny zakresu treści kursu *Podstawy edukacji/psychologia*, odpowiedzi udzieliło 375 osób. W tym 265 studentów uważało, że zakres treści zajęć z pedagogiki proponowany przez Studium był odpowiedni, 25 osób twierdziło, że zakres ten był zbyt wąski, 63 osoby, że zbyt szeroki, a 22 osoby nie miały zdania. Zestawienie wyników przedstawia wykres 4.

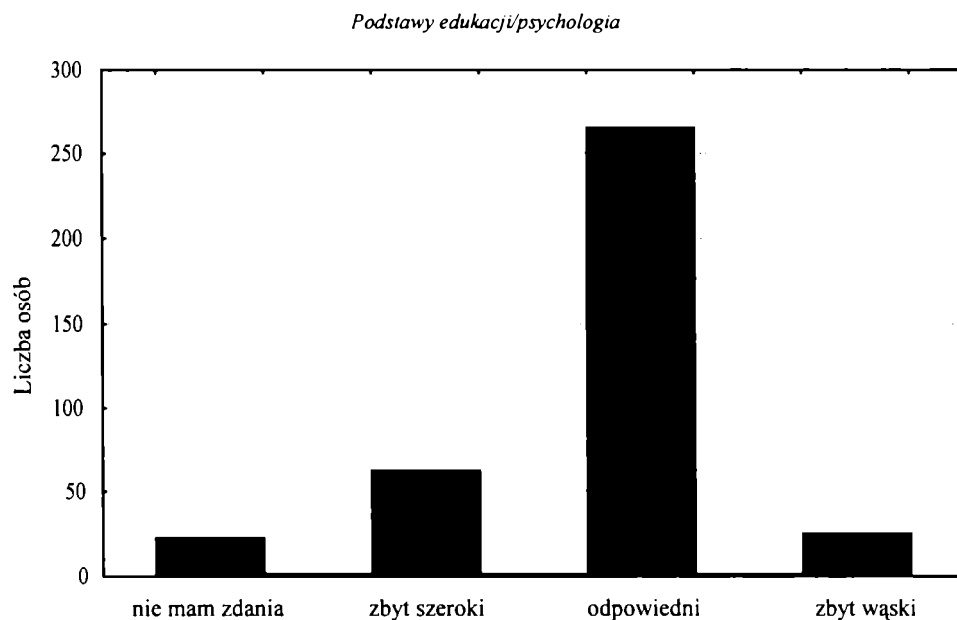
Wykres 3

Ogólna ocena treści kursu *Podstawy edukacji/pedagogika*

Wykres 4

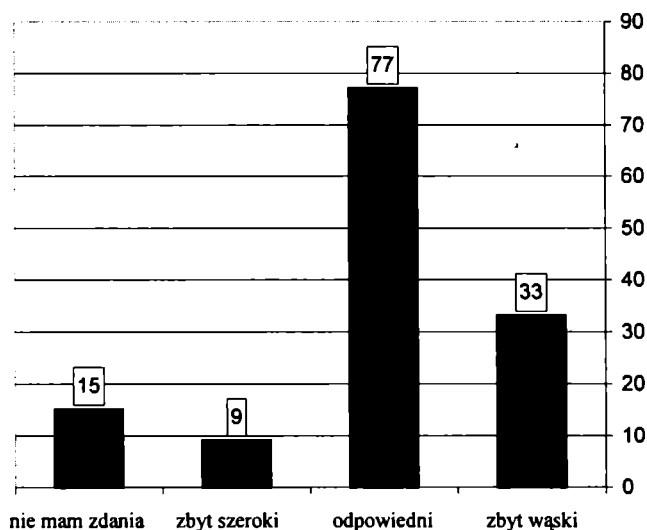
Ogólna ocena treści kursu *Podstawy edukacji/psychologia*

Analizując zakres treści realizowanych w Studium Pedagogicznym przedmiotów psychopedagogicznych – kursów *Podstawy edukacji/pedagogika* i *Podstawy edukacji/psychologia* (wykres 5), należy stwierdzić, że dla większości badanych nauczycieli – absolwentów Studium Pedagogicznego UJ był on odpowiedni (77). Tylko 33 nauczycieli twierdzi, że był on zbyt wąski. Przede wszystkim te osoby dostrzegają braki w swoim przygotowaniu do pełnienia roli nauczyciela. Najważniejsze z nich to: słabe przygotowanie do radzenia sobie z prowadzeniem dokumentacji szkolnej; słabe przygotowanie do konstruowania konspektów, planów nauczania, rozkładów materiału; braki w wiedzy dotyczącej prawnych aspektów funkcjonowania w zawodzie nauczyciela; nieznajomość metod motywowania uczniów do nauki; trudności w rozumieniu i operowaniu językiem pedagogicznym; nieumiejętność stosowania aktywizujących metod nauczania; brak umiejętności współpracy z rodzicami oraz przygotowania do pełnienia roli wychowawcy klasy; niedostateczna wiedza dotycząca metodyki nauczania zintegrowanego i blokowego. Ponadto nauczyciele często nie radzą sobie z tzw. „dzieckiem trudnym”; dyscypliną; licznymi klasami. Dla niektórych problem stanowi sfera dydaktyczna, a w szczególności umiejętność konstruowania celów edukacyjnych (ogólnych i operacyjnych) oraz umiejętność oceniania.

Wykres 5

Zakres treści realizowanych przedmiotów psychopedagogicznych

Analiza obecnej oferty programowej Studium wskazuje, że braki, a zarazem oczekiwania nauczycieli przedstawione powyżej, zostały uwzględnione, szczególnie w propozycjach zajęć fakultatywnych.

3. Szczegółowa ocena zajęć edukacyjnych, realizowanych w Studium Pedagogicznym UJ

Szczegółowej oceny zajęć dokonano osobno dla każdej formy wykorzystywanej w Studium: wykładu, zajęć konwersatoryjnych oraz zajęć fakultatywnych. Studenci oceniali przydatność, zrozumiałość i ciekawość oraz dokonywali oceny ogólnej każdej z form. Oceny były przyznawane na skali liczbowej w zakresie od 1 (najsłabsza nota) do 10 (nota najwyższa).

W ramach psychopedagogicznego kształcenia do wykonywania roli nauczyciela znajdują się zajęcia fakultatywne, które pozwalają studentom na precyzowanie i rozwijanie zainteresowań problematyką edukacyjną oraz nabywanie konkretnych umiejętności pedagogicznych. W procesie stawania się nauczycielem świadomy wybór zajęć fakultatywnych oraz aktywne w nich uczestniczenie jest podstawą do nabywania umiejętności racjonalnego i twórczego spojrzenia na edukację. W proponowanych słuchaczom Studium Pedagogicznego UJ tytułach zajęć fakultatywnych podkreśla się wartość i znaczenie rozwijania kompetencji interpretacyjnych oraz komunikacyjnych, nie zaniedbując kompetencji technicznych, umożliwiających twórcze i efektywne budowanie sytuacji edukacyjnej.

W wyniku analizy materiału empirycznego stwierdzono, że najlepiej oceniano zajęcia fakultatywne z kursu *Podstawy edukacji/pedagogika* zarówno w ocenie ogólnej, jak i we wszystkich szczegółowych kategoriach (przydatne, zrozumiałe, ciekawe).

Ocena zajęć konwersatoryjnych w znacznie mniejszym stopniu różniła się od oceny zajęć fakultatywnych niż ocena wykładów.

Biorąc pod uwagę przydatność materiału prezentowanego na zajęciach, studenci średnio oceniali wykłady na poziomie 6,2; zajęcia konwersatoryjne na poziomie 7,8 oraz zajęcia fakultatywne na poziomie 8,2 pkt.

Poziom zrozumienia materiału na wykładach oceniano średnio na 7,4; na zajęciach konwersatoryjnych – 8,5; fakultatywnych – 8,8. Zebrane średnie wraz z odchyleniami standardowymi przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Ocena szczegółowa kursu *Podstawy edukacji/pedagogika*

Wykłady							
przydatne		zrozumiałe		ciekawe		ocena ogólna	
Sr	Sd	Sr	Sd	Sr	Sd	Sr	Sd
6,2	2,1	7,4	2,1	5,9	2,3	6,4	2,0
Zajęcia konwersatoryjne							
przydatne		zrozumiałe		ciekawe		ocena ogólna	
Sr	Sd	Sr	Sd	Sr	Sd	Sr	Sd
7,8	1,8	8,5	1,7	7,7	2,1	7,8	1,7
Zajęcia fakultatywne							
przydatne		zrozumiałe		ciekawe		ocena ogólna	
Sr	Sd	Sr	Sd	Sr	Sd	Sr	Sd
8,2	2,0	8,8	1,8	8,5	2,0	8,3	1,8

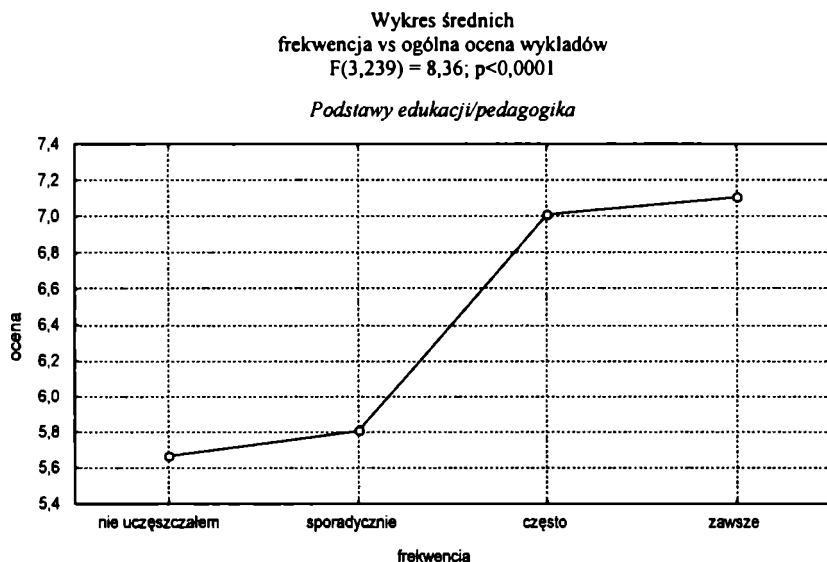

Analiza wariancji wykazała, że wszystkie różnice między ocenami wykładów i pozostałych form we wszystkich wymiarach są istotne statystycznie na poziomie $p < 0,000001$. Różnice między ocenami zajęć konwersatoryjnych i fakultatywnych dla przydatności, zrozumiałości, ciekawości i ocen ogólnych są istotne odpowiednio na poziomie: $p < 0,012$; $p < 0,21$ (różnica nieistotna); $p < 0,000001$; $p < 0,09$.

Znacznie niższe oceny wykładów skłoniły do przeprowadzenia dodatkowych analiz. Wyniki analizy zależności ocen ogólnych od frekwencji na wykładach (efekt istotny na poziomie $p < 0,0001$; $F(3,239) = 8,36$) mogą w pewnym stopniu tłumaczyć niższą pozycję wykładów. Zależność tę przedstawia wykres 6.

Wykres 6

Zależność między ogólną oceną wykładów kursu *Podstawy edukacji/pedagogika* a frekwencją na wykładach

Podobnie jak dla kursu *Podstawy edukacji/pedagogika*, dla kursu *Podstawy edukacji/psychologia* dokonano szczegółowej oceny zajęć osobno dla każdej formy wykonywanej w Studium: wykładu, zajęć konwersatoryjnych oraz zajęć fakultatywnych. Studenci oceniali przydatność, zrozumiałość i ciekawość oraz dokonywali oceny ogólnej każdej z form. Oceny były przyznawane na skali liczbowej w zakresie od 1 (najśłabsza nota) do 10 (nota najwyższa).

Najlepiej oceniano zajęcia fakultatywne z kursu *Podstawy edukacji/psychologia* zarówno w ocenie ogólnej, jak i kategoriach „zrozumiałe” i „ciekawe”. W kategorii przydatne studenci ocenili zajęcia fakultatywne na równi z zajęciami konwersatoryjnymi. Ocena zajęć konwersatoryjnych w znacznie mniejszym stopniu różniła się od oceny zajęć fakultatywnych niż ocena wykładów.

Pod kątem przydatności materiału prezentowanego na zajęciach, studenci średnio oceniali wykłady na poziomie 7,0; zajęcia konwersatoryjne i fakultatywne oceniono na

poziomie 8,3 pkt. Poziom zrozumienia materiału na wykładach oceniano średnio na 7,0; na zajęciach konwersatoryjnych – 8,5; fakultatywnych – 8,7. Za najciekawsze uznano zajęcia konwersatoryjne (8,4), w następnej kolejności zajęcia konwersatoryjne (8,2) i wykłady (7,1). Ocenę ogólną dla wykładów, zajęć konwersatoryjnych i fakultatywnych kształtowały się odpowiednio: 7,0; 8,3; 8,4 pkt.

Zebrane średnie wraz z odchyleniami standardowymi przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2

Ocena szczegółowa kursu *Podstawy edukacji/psychologia*

Wykłady							
przydatne		zrozumiałe		ciekawe		ocena ogólna	
Śr	SD	Śr	Sd	Śr	Sd	Śr	Sd
7,0	2,2	7,0	2,2	7,1	2,2	7,0	2,0
Zajęcia konwersatoryjne							
przydatne		zrozumiałe		ciekawe		ocena ogólna	
Śr	SD	Śr	Sd	Śr	Sd	Śr	Sd
8,3	1,8	8,6	1,7	8,2	2,0	8,3	1,8
Zajęcia fakultatywne							
przydatne		zrozumiałe		ciekawe		ocena ogólna	
Śr	SD	Śr	Sd	Śr	Sd	Śr	Sd
8,3	1,9	8,7	1,6	8,4	2,0	8,4	1,7

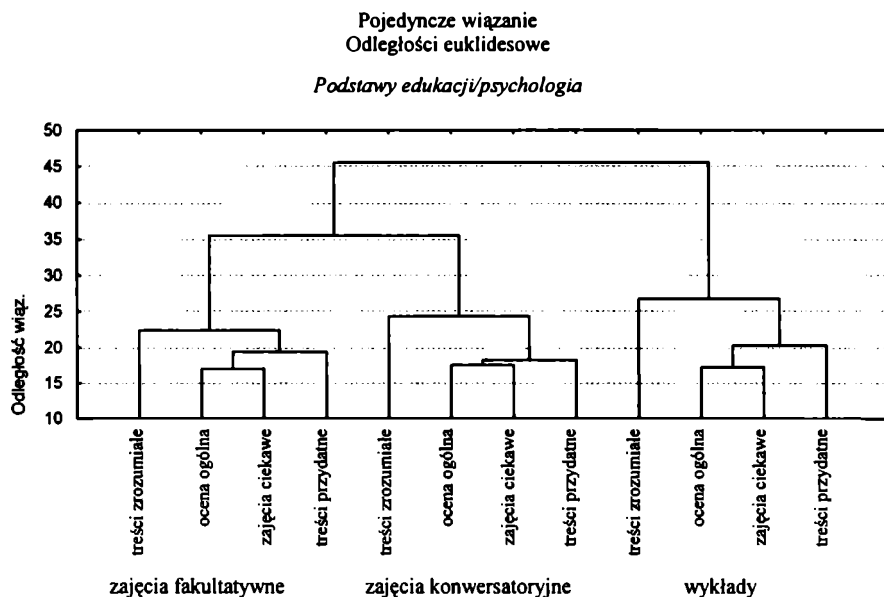
Analiza wariancji wykazała, że wszystkie różnice między ocenami wykładów i pozostałych form, we wszystkich wymiarach, są istotne statystycznie na poziomie $p < 0,000001$. Różnice między ocenami zajęć konwersatoryjnych i fakultatywnych dla przydatności, zrozumiałości, ciekawości i ocen ogólnych nie są istotne.

Wyniki analizy zależności ocen ogólnych od frekwencji na wykładach okazały się nieistotne, mogą świadczyć jednak o istnieniu trendu ($F(3,323) = 2,22$; $p < 0,0861$). Deklarowana absencja na wykładach z psychologii była niewielka (z analizowanej grupy 351 osób, nie uczęszczało w ogóle 16 osób, zaś sporadycznie uczęszczały 44 osoby).

Podobnie jak w przypadku kursu *Podstawy edukacji/pedagogika*, wyniki analizy skupień wskazują na najmniejsze odległości między oceną ogólną a oceną ciekawości zajęć we wszystkich formach zajęć. Graficzne przedstawienie aglomeracji zawiera wykres 7.

Wykres 7

Analiza skupień ocen różnych form zajęć w ramach kursu *Podstawy edukacji/psychologia*

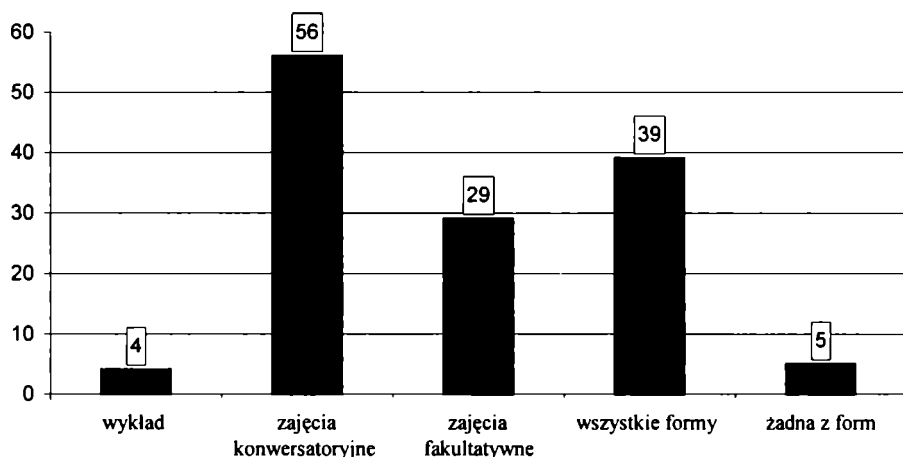

Nauczyciele – absolwenci Studium Pedagogicznego UJ dokonali ogólnej oceny form zajęć edukacyjnych, które w najwyższym stopniu rozwinęły ich refleksję profesjonalną o zawodzie nauczyciela. Jak przedstawiono na wykresie 8, grupa nauczycieli wskazała na zajęcia konwersatoryjne jako na tę formę, która najpełniej rozwinęła ich refleksję profesjonalną o zawodzie nauczyciela (56). Następnie nauczyciele wymienili zajęcia fakultatywne (29). Należy zaznaczyć, iż obecnie Studium Pedagogiczne UJ proponuje studentom do wyboru ok. 60 tematów zajęć fakultatywnych z zakresu pedagogiki i ok. 50 tematów z zakresu psychologii.

Tylko 4 nauczycieli wskazało wykład jako zajęcia istotne dla ich profesjonalnego rozwoju. Wydaje się, że kandydaci do zawodu nauczyciela preferują zajęcia aktywizujące ich do działania i myślenia, takie jak konwersatoria i warsztaty. Istotą uniwersytetu jest jednak wykład i ta forma, a zarazem możliwość obcowania z autorytetami naukowymi stanowi nieodłączny element *curriculum* Studium Pedagogicznego UJ.

Wykres 8

Zajęcia edukacyjne w Studium Pedagogicznym UJ, które najpełniej rozwinęły refleksję profesjonalną o zawodzie nauczyciela

4. Dyskusja nad wynikami

Uzyskane wyniki można wykorzystać jako podstawę do wnioskowania o jakości prowadzonych zajęć oraz jako wskazówki dla wprowadzania zmian. Najpierw dokonane zostanie podsumowanie dotyczące jakości pracy, następnie podane zostaną wnioski co do preferowanych zmian.

Ogólne wyniki ewaluacji wśród studentów są wysokie, a trwałość ocen potwierdzają wyniki badań przeprowadzonych na absolwentach – nauczycielach. Z analizy ocen studentów, które dotyczyły przewidywanej przydatności i oceny zajęć pod kątem interesujących treści wynika, że studenci w ramach zajęć o tematyce pedagogicznej, jak i psychologicznej preferują te, które opierają się na bliższym kontakcie między osobami prowadzącymi i studentami (taki charakter mają zajęcia konwersatoryjne i fakultatywne). Ogólna ocena wykładów okazała się zależna od frekwencji (obecność na wykładach nie jest obowiązkowa). Najniżej oceniali wykłady studenci, którzy deklarowali, że nie uczęszczali na tę formę zajęć (sic!) oraz ci, którzy uczęszczali sporadycznie. Frekwencja na wykładach może w tym wypadku w pewnym stopniu wyjaśniać niższą ocenę tej formy kształcenia.

Analiza skupień pokazuje, że studenci oceniają zajęcia, biorąc pod uwagę przede wszystkim to, czy zajęcia są interesujące. W następnej kolejności skupiają się na przewidywanej przydatności prezentowanych treści. Najmniej istotnym z wymiarów, na których oceniano kursy, okazała się zrozumiałość treści. Innymi słowy, ważna jest dla studentów interesująca treść (lub forma), a w znacznie mniejszym stopniu to, czy jest

zrozumiała. Takie wyniki pokazują ograniczoną przydatność stosowania ocen ogólnych do ewaluacji prowadzonych zajęć.

Zaobserwowano, iż ponad połowa nauczycieli – absolwentów Studium Pedagogicznego UJ pozytywnie oceniła ofertę programową Studium Pedagogicznego UJ, której realizacja zapewniła im nabycie kompetencji zawodowych, niezbędnych do pracy w zawodzie nauczyciela. Zdecydowana większość badanych nauczycieli twierdzi, że zakres treści edukacyjnych realizowany na zajęciach z *Podstaw edukacji pedagogiki i psychologii* był odpowiedni.

Zajęcia konwersatoryjne zagospodarowują tę część kursów realizowanych w Studium Pedagogicznym, które w najwyższym stopniu rozwijają refleksję profesjonalną o zawodzie nauczyciela. Ponad połowa badanych twierdzi, że jest dobrze przygotowana do pełnienia roli nauczyciela.

W związku z ewaluacją programu w Studium Pedagogicznym UJ i urzeczywistnieniem zasady badań w toku działania, doskonalona jest uniwersytecka edukacja nauczycieli. Postulowane są między innymi zmiany dotyczące poszerzenia zakresu treści programowych. Mimo że studenci oceniali zakres treści jako odpowiedni lub (w znacznie mniejszym procencie) jako zbyt szeroki, analiza ocen absolwentów – nauczycieli wykazała, że w konfrontacji z praktyką edukacyjną znacząca grupa (choć nie najliczniejsza) uznała zakres treści nauczanych w Studium Pedagogicznym UJ za zbyt wąski. Powyższy przykład ilustruje konieczność prowadzenia ewaluacji zarówno w grupie studentów (co daje jednak informacje w dużej mierze dotyczące atrakcyjności zajęć), jak i absolwentów wykonujących pracę w wyuczonym zawodzie.

Literatura

- Kawecki I., *Etnografia i szkoła*, „Impuls”, Kraków 1996.
- Konarzewski K., *Jak uprawiać badania oświatowe. Metodologia praktyczna*, Warszawa 2000, WSiP.
- Korporowicz L., *Ewaluacja w reformie systemu edukacji* [w:] B. Niemierko red., *Pomiar, ewaluacja, technologia dydaktyczna oraz terminologia angielska*, Gdańsk 1998.
- Nevo D., *Konceptualizacja ewaluacji edukacyjnej. Analityczny przegląd literatury* [w:] L. Korporowicz red. nauk., *Ewaluacja w edukacji*, Warszawa 1997.
- Niemierko B., *Ewaluacja dydaktyczna. Standardy edukacyjne. Elementy statystyki opisowej*, Gdańsk 1998.
- Paćławska K., *Model nauczyciela w kształceniu uniwersyteckim. Kompetencja do zmiany i rozwoju. Koncepcja nauczyciela w programie Studium Pedagogicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego* [w:] H. Kwiatkowska, T. Lewowicki red., *Źródła inspiracji współczesnej edukacji nauczycielskiej*, Warszawa 1997.
- Paćławska K., *Studium Pedagogiczne UJ (1921–1996). Edukacja dla niepodległości i rozwoju* [w:] K. Paćławska red., *Tradycja i Wyzwania. Edukacja, Niepodległość, Rozwój*, Kraków 1998, Universitas.
- Paćławska K. red., *Informator Studium Pedagogicznego na rok akademicki 2002/2003*, Kraków 2002.
- Słownik ważniejszych pojęć. Ewaluacja w edukacji*, L. Korporowicz red. nauk., Warszawa 1997.
- Wadowski D., *Materiały dla ewaluatorów*, Jachranka 2000.